

ΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Της κ. Μαρίας Χριστοδ. ΚΑΡΑΣΑΡΛΙΔΟΥ - ΟΝΟΥΦΡΙΑΔΗ

Δικηγόρου Αθηνών

I. Εισαγωγή

Α.Ν. 489/1976 Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως της εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης Νομοθετική Ρύθμιση - Τροποποιήσεις - Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις Οδηγίες της Ε.Ο.Κ..

1. Η προστασία και η διασφάλιση των ζημωθέντων τρίτων από την ραγδαία αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων (θανατηφόρων, μη θανατηφόρων με αναπήρους, υλικών ζημιών), αλλά και η ασφάλεια των κυκλοφορούντων οχημάτων και πεζών, επέβαλαν επιτακτικά την νομοθετική ρύθμιση της υποχρεωτικής ασφάλισης αστικής ευθύνης από ατυχήματα που προκαλούνται από αυτοκίνητα.

Ειδικότερα, κατά τον χρόνο των 35 ετών που διέδραμε από το έτος 1965 έως το 2000, τα θύματα των τροχαίων ατυχημάτων στην Ελλάδα ανήλθαν σε 75.000 νεκρούς και πλέον και σε περισσότερους από 1.200.000 τραυματίες. Κατά την δεκαετία 1990 έως και 1999 το ποσοστό μείωσης των θυμάτων από τα τροχαία ατυχήματα στην Ευρώπη διακυμάνθηκε από πλην 14% έως πλην 45%. Δυστυχώς, στην Ελλάδα, το αντίστοιχο ποσοστό αυξήθηκε μέχρι και συν 65%. Ο αριθμός των θυμάτων από τροχαία ατυχήματα στην χώρα μας κάθε χρόνο ανέρχεται σε 3.500 νεκρούς, 10.000 τετραπληγικούς, 45.000 τραυματίες, και 2.500 μικρά παιδιά με μόνιμες αναπηρίες. Απροσμέτρητος ο πόνος και η δυστυχία των θυμάτων από την απώλεια των προσφιλών τους προσώπων, και των τραυματισμένων, αναπήρων και παραμορφωμένων ανθρώπων, κυρίως μικρών παιδιών. Τεράστιες οι επιπτώσεις στο δημογραφικό μας πρόβλημα.

1.1. Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με πολλά Ευρωπαϊκά Κράτη, εισήχθη με καθυστέρηση η υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα. Η νομοθετική ρύθμιση έγινε με τον Ν.489/1976, ο οποίος άρχισε να ισχύει από 1/1/1978, κατ' εφαρμογή του ενιαίου νόμου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Στρασβούργου της 20/4/1959 «Περί υποχρεωτικής ασφάλισης έναντι αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα οχήματα», που κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν.4147/1961¹.

1. Βλ. Αθ. Κρητικού: ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ. Έκδ. 1998, σελ. 536, παρ. 1523, με παραπομπές σε Χαϊζηνικόλαου - Αγγελίδου.

1.2. Ο Ν.489/1976 ρυθμίζει τις σχέσεις ασφαλιστή της αστικής ευθύνης και του ζημωθέντος τρίτου. Η ασφάλιση της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα ως μορφή ιδιωτικής ασφάλισης συντελείται με την σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης. Είναι ένας κοινωνικός θεσμός που εξασφαλίζει τις νόμιμες αξιώσεις αποζημίωσης των ζημωθέντων τρίτων από τροχαία ατυχήματα, ο οποίος κατοχυρώνεται με ευθεία αξίωση κατά του ασφαλιστή. Εξασφαλίζονται και οι ασφαλισμένοι, αφού η ευθύνη αποζημίωσης μετατίθεται μέχρι του ανώτατου ορίου της ασφαλιστικής καλύψεως στην φερέγγυα ασφαλιστική επιχείρηση (Ασφαλιστή), η οποία επιτελεί συγχρόνως και ένα κοινωνικό έργο σε εντονότερο βαθμό από όσο άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις. Με τον ασφαλιστή ευθύνονται αλληλέγγυα και εις ολόκληρον οι υπόχρεοι από τον νόμο (Ν.Γπν/1911, Αστικός Κώδικας άρθρα 914, 922, 926, 927), ιδιοκτήτης, κάτοχος, οδηγός, προστήσας².

1.3. Πριν από την έναρξη ισχύος του Ν.489/1976 η ασφάλιση αστικής ευθύνης από ατυχήματα αυτοκινήτων ήταν προαιρετική. Τα σχετικά θέματα που προέκυπταν ρυθμιζόνταν από α) την διάταξη του άρθρου 11 παρ. 3 του Ν.Γπν/1911, β) τις διατάξεις του άρθρου 111 παρ. 4 του Ν.Δ. 4323/1962 του παλαιού ΚΟΚ, γ) τις σχετικές διατάξεις του Εμπορικού Κώδικα (άρθρα 189-225), δ) συμπληρωματικά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (άρθρα 297, 300, 480 επ., 914 επ.). Ο ζημειωθείς τρίτος δεν είχε τη δυνατότητα ασκήσεως ίδιας αξίωσης (ευθείας) αποζημιώσεως κατά του ασφαλιστή, αλλά μόνο πλαγιαστικά μπορούσε να στραφεί εναντίον του, υπό τις προϋποθέσεις του νόμου (άρθρο 72 ΚΠολΔ).

II. ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

A. ΣΥΣΤΑΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΣΚΟΠΟΣ

1. Με το άρθρο 16 Ν.489/1976 (ήδη 16 του Π.Δ. 237/1986 που τον κωδικοποίησε), συστάθηκε, ως υπεύθυνος φορέας ασφάλισης, το Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ο θεσμός του οποίου ρυθμίζεται από τα άρθρα 16 έως 25 του Ν.489/1976, και σκοπός του σύμφωνα με το άρθρο 17 είναι να καλύπτει τις ζημιές που προκαλούνται σε πρόσωπα ή πράγματα από αυτοκίνητα στις προβλεπόμενες στην διάταξη του άρθρου 19. παρ. 1 περιπτώσεις. Η λειτουργία του άρχισε από 16/12/1978 δυνάμει της Κ4/1379/11/2/1978 Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 179 τ.ΑΕ και ΕΠΕ).

2. Σύμφωνα με το άρθρο 1 περ. δ' του Ν.489/1976 το Επικουρικό Κεφάλαιο είναι «ασφαλιστής». Κατά μία άποψη είναι ασφαλιστής υπό την ευρεία έννοια του νόμου, εφ' όσον δεν υπάρχει αντισυμβαλλόμενος και δεν καταβάλλονται ασφαλιστρα³. Κατ' άλλη άποψη είναι ο Υπερασφαλιστής, τα κεφάλαια του οποίου υποχρεωτικά συγκροτούνται από εισφορές των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που ασκούν στην Ελλάδα την ασφάλιση αστικής ευθύνης από ατυχήματα⁴. Για την εκπλήρωση του σκοπού του Επικουρικού Κε-

2. I. Ρόκα: *ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ*, 8η έκδοση. Εκδόσεις Αν. Σάκκουλα 2003, σελ. 1, παρ. 2, σελ. 3 παρ. 2. Βλ. Ον. Ονουφριάδη: *ΤΟ ΤΡΟΧΑΙΟ ΑΤΥΧΗΜΑ*. Έκδοση 1999, σελ. 571 παρ. 1386 επ. με παραπομπές σε I. Ρόκα: *Η υποχρεωτική ασφάλιση εις τον Ιδιωτικόν Ασφαλιστικόν Δίκαιον και ο Ν.489/1976*. ΕΕΔ ΚΘ' 177. Ευτυχία Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη: *Η αδιοπρακτική ευθύνη εξ αυτοκινητικού ατυχήματος εν όψει των συγχρόνων τάσεων του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου*, σελ. 190. Βλ. Αθ. Κρηπικού: *ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ*. Έκδ. 1998, σελ. 537, παρ. 1525, με παραπομπές σε ζένη βιβλιογραφία.

3. Βλ. Αθ. Κρηπικού, έκδοση 1998, σελ. 743, παρ. 2197 με παραπομπή σε σύμφωνη γνώμη I. Ρόκα, *Μελέτες κ.λπ.* σ.187.

4. Βλ. Ον. Ονουφριάδη: *ΤΟ ΤΡΟΧΑΙΟ ΑΤΥΧΗΜΑ*. Έκδοση 1999, σελ. 751, παρ. 1562 επ.

φαλαίου η εισφορά που επιβάλλεται υπέρ αυτού, καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου που δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% επί των καθαρών ασφαλιστρών του κλάδου αστικής ευθύνης. Η εισφορά αυτή βαρύνει κατά 70% τις ασφαλιστικές εταιρίες και κατά 30% τους ασφαλισμένους (άρθρο 20 παρ. 1 περ. Ν.489/1976, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 16 Ν.2367/1995 και με την παρ. 3 του Π.Δ. 252/1996). Οι εισφορές αποδίδονται στο επικουρικό κεφάλαιο μέσα σε 15 ημέρες από την λήξη κάθε ημερολογιακού διμήνου, ανεξάρτητα αν εισπράχθηκαν ή όχι. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης καταβολής η εισφορά προσαυξάνεται κατά το ισχύον επιτόκιο υπερημερίας (άρθρο 20 παρ. 1β). Για την είσπραξη των εισφορών το επικουρικό κεφάλαιο έχει δικαίωμα αγωγής κατά των μελών του (άρθρο 20 παρ. 3, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 18 παρ. 2 του Ν.2170/1993).

3. Μέλη του Επικουρικού Κεφαλαίου σύμφωνα με το άρθρο 18 του Ν.489/1976 γίνονται υποχρεωτικά και αυτοδικαίως οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν την ασφάλιση αστικής ευθύνης από ατυχήματα αυτοκινήτων, οι αλληλασφαλιστικοί συνεταιρισμοί που καλύπτουν τον αυτό κίνδυνο, καθώς και τα ΝΠΔΔ ή οι οργανισμοί κοινής ωφέλειας, εφ' όσον τα αυτοκίνητα τους εξαιρεθούν της υποχρεωτικής ασφαλίσεως σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 3 του νόμου αυτού (άρθρο 34 παρ. 2 Π.Δ. 252/1996).

Συμπεριλαμβάνονται υποχρεωτικά και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν στην Ελλάδα την ασφάλιση με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, όπως οι εγκατεστημένες (με υποκατάστημα ή πρακτορείο) κοινοτικές, καθώς και οι ασφαλιστικές τρίτων χωρών, αλλά και οι κοινοτικές, που λειτουργούν με το σύστημα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (βλ. άρθρο 18 Ν.489/1976 όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 252/1996 με το οποίο εναρμονίστηκε το Ελληνικό Δίκαιο, μεταξύ των άλλων, και με την Οδηγία 90/168, άρθρο 4). Η Οδηγία 90/168 (άρθρο 4) προσβλέπει στην τελευταία αυτή περίπτωση, η βάση υπολογισμού των υποχρεώσεων προς το Επικουρικό Κεφάλαιο να γίνεται με ίσους όρους με αυτούς των εγκατεστημένων ασφαλιστικών επιχειρήσεων⁵.

Β. ΕΥΘΕΙΑ ΑΞΙΩΣΗ ΤΡΙΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΑΓΩΓΗΣ

Οι ζημωθείς τρίτος έχει ευθεία αξίωση κατά του επικουρικού κεφαλαίου, και όχι κατά των μελών των (άρθρο 19.3 του Ν.489/1976). Η αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβεί τα κατώτατα όρια ασφαλιστικών ποσών που ισχύουν κατά τον χρόνο του ατυχήματος (άρθρο 19 παρ. 2 εδ. α', 6 παρ. 5 Ν.489/1976). Η αγωγή αποζημίωσης κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου, όπως και κάθε αγωγή, πρέπει να έχει την απαιτούμενη από το νόμο πληρότητα και επαρκή περιεχόμενο (άρθρο 216 ΚΠολΔ). Ειδικότερα, πρέπει να αναφέρεται ο νόμμος λόγος ευθύνης του, δηλαδή μία από τις αναφερόμενες στο νόμο περιπτώσεις (άρθρο 19 παρ. 1 α'-δ'). Μεταξύ των άλλων πρέπει να μνημονεύεται και η ευθύνη του προσώπου που προκάλεσε το ατύχημα, δηλαδή αν αυτή στηρίζεται στο Ν.Γπν/1911 ή στις διατάξεις περί αδικοπραξίας του ΑΚ(914, 922). Διαφορετικά η αγωγή απορρίπτεται ως αόριστη⁶. Η εναγωγή όλων των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον υπευθύνων, οι οποίοι

5. Βλ. *Ι. Ρόκα: Ιδιωτική Ασφάλιση, 8η έκδοση ριζικά αναθεωρημένη. Εκδόσεις Αν. Ν. Σάκκουλα 2003, σελ. 206, παρ. 168, υποσημ. 23.*

6. Βλ. *ΜονΠρωΑθ 5169/2002 (αδην.) με παραπομπή σε ΕφΑθ 1471/1988 ΕΛΛΑνη 1989, 139, ΕφΑθ 972/1994, ΕφΑθ 3446/2000, Αθ. Κρητικό, αρ. 2325, σελ. 780.*

Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Το νομικό καθεστώς προστασίας
ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων
αναπτυξιακού χαρακτήρα
στην Ελλάδα

Αθήναι, 1996

συνδέονται μεταξύ τους με το δεσμό της απλής ομοδικίας (άρθρο 74 ΚΠολΔ), είναι προαιρετική και όχι υποχρεωτική.

Γ. ΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η νομική φύση της ευθύνης του επικουρικού κεφαλαίου είναι ιδιόρρυθμη. Πρόκειται για ευθύνη που γεννιέται από το νόμο και όχι από σύμβαση, και είναι επικουρική σε σχέση με την πρωταρχική ευθύνη του ασφαλιστή⁷. Αν και δεν υπέχει κατά κυριολεξία επικουρική ευθύνη, με την έννοια του ότι ευθύνεται μόνο αν δεν υπάρχει άλλη πηγή αποκατάστασης της ζημίας, εν τούτοις η ευθύνη του, ως ευθύνη εκ του νόμου «ποιοτικά» υπολείπεται της συμβατικής ευθύνης και από αδικοπραξία, και έχει επικουρικό χαρακτήρα⁸. Από την διάταξη του άρθρου 19 παρ. 4 του Ν.489/1976, και ειδικότερα της παρ. 5, προκύπτει ο επικουρικός χαρακτήρας της ευθύνης του, σύμφωνα με την οποία, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, του αναγνωρίζεται το δικαίωμα της υποκαταστάσεως στα δικαιώματα του ζημιωθέντος τρίτου κατά του υπόχρεου σε αποζημίωση ή του ασφαλιστή του⁹. Εξαιρείται η περίπτωση που πτωχεύει η ασφαλιστική επιχείρηση, ή ανακαλείται η άδεια λειτουργίας της, ή απέβη άκαρπη η σε βάρος της εκτέλεση, κατά την οποία δεν υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ζημιωθέντος τρίτου, αλλά στο προνόμιο του ασφαλισμένου πάνω στην ασφαλιστική τοποθέτηση που προβλέπεται από το άρθρο 10 του Ν.Δ. 400/1970 και προηγείται από κάθε άλλο γενικό ή ειδικό προνόμιο (άρθρο 19 παρ. 4)¹⁰.

Συνεχίζεται...

7. Βλ. Ρ. Χατζηνικολάου - Αγγελίδου: *όπ.π.*, σελ. 200 Αθ. Κρητικού, έκδοση 1998, σελ. 777, παρ. 2321 με παραπομπές σε Ι. Ρόκα: *Μελέτες* σ. 188. Φλούδα: *όπ. παρ.* σ. 251, Χατζηνικολάου - Αγγελίδου: *όπ. παρ.* σ. 202.

8. Βλ. Ι. Ρόκα: *Ιδιωτική Ασφάλιση 8η έκδοση, Εκδόσεις Αν. Ν. Σάκουλα 2003*, παρ. 168, σελ. 207.

9. Αθ. Κρητικού: έκδοση 1998, σελ. 779, παρ. 2322 με παραπομπές σε σύμφωνη γνώμη Ι. Ρόκα: *Μελέτες* σ. 191, βλ.

10. Βλ. ΕφΑθ 10548/1987 ΕΣυγκΔ 1989, σελ. 23. Ρ. Χατζηνικολάου - Αγγελίδου: *όπ. π.*, σελ. 200.